
Uførepensjonisters tilknytning til arbeidslivet

Av: MAGNE BRÅTHEN

SAMMENDRAG

Evalueringer av Intensjonsavtalen for et inkluderende arbeidsliv har vist at arbeidet rettet mot personer med redusert funksjonsevne i liten grad har påvirket antall personer som mottar uføreytelser, eller overgangen fra uføreytelser tilbake i arbeid. Arbeidslinja og tiltakene gjennom IA-avtalen, omfatter imidlertid også det å legge til rette for å kombinere enten tidsbegrenset uførestønad eller uførepensjon og arbeid. Denne artikkelen viser at av de som mottok tidsbegrenset uførestønad ved utgangen av juni 2009, hadde 28 prosent et aktivt arbeidstakerforhold ved siden av ytelsen. Blant de med uførepensjon var denne andelen 17 prosent. I alt var det 65 000 personer som mottok en uføreytelse og som samtidig hadde et arbeidstakerforhold.

Den totale andelen som kombinerte uføreytelsen med et arbeid økte med to prosentpoeng i perioden fra 2001 til 2009, en økning som delvis kan skyldes oppsplittingen av uførepensjonen i en midlertidig og en permanent ytelse. Det er vanligere blant kvinner å ha en jobb ved siden av uføreytelsen, enn blant menn. Når det gjelder sykefraværet for de som kombinerer arbeid og uføreytelser, er dette noe høyere enn for arbeidstakere som helhet.

Blant mottakerne av de to uføreytelsene er det personer som per i dag ikke har tilknytning til arbeidslivet, men som ønsker arbeid. Tall fra Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelse viser at ni prosent av de på permanent uførepensjon oppga at de ikke hadde inntektsgivende arbeid, men at de ønsket en jobb. Tilsvarende tall for mottakere av tidsbegrenset uførestønad var 15 prosent. Summerer vi tallene finner vi at i alt 32 000 av de som mottok uføreytelser juni 2009 og ikke hadde en jobb, ønsket inntektsgivende arbeid.

INNLEDNING

Et av fundamentene til det norske velferdssamfunnet er at man skal sikres inntekt på midlertidig eller varig basis, hvis man av helsemessige årsaker ikke kan delta i arbeidslivet. I den offentlige debatten blir det imidlertid uttrykt en bekymring både for veksten i sykefraværet og det faktum at antall uførepensjonister øker i en tid med mangel på arbeidskraft. Dette var også bakgrunnen for oppnevningen av Sandmanutvalget i 1999, som hadde som mandat å se på årsaker til utviklingen, samt komme med forslag til tiltak og regelendringer (NOU 2000:27). Med utvalgets innstilling som grunnlag, forhandlet partene i arbeidslivet frem Intensjonsavtalen om et inkluderende arbeidsliv (IA-avtalen) i 2001 for å styrke den såkalte arbeidslinja, en avtale som ble fornyet for fire nye år den 24. februar i år.

Selv om det gjennom IA-avtalens delmål 2 har vært lagt økende vekt på å legge forholdene til rette slik at uførepensjonister som er i stand til det skal kunne komme tilbake i jobb, viser flere evalueringer at dette arbeidet i liten grad har påvirket gruppens overgang til i arbeid

(se for eksempel Ose (2009)). Nå omfatter arbeidslinja og tiltakene gjennom IA-avtalen også det å gi økte muligheter for å kombinere uførepensjon og arbeid. Til tross for at det er en relativt liten andel uførepensjonister som kommer tilbake i jobb, finnes det personer som i tillegg til å motta en uføreytelse også har lønnet arbeid. Denne artikkelen analyserer nærmere hvilken tilknytning personer registrert med tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon har til arbeidslivet, og om dette har endret seg gjennom IA-perioden.

Med utgangspunkt i utviklingen på uføreområdet fra 2001 til 2009, ser vi på omfanget når det gjelder uførepensjonister som kombinerer jobb og ytelse, og om denne har endret seg i perioden. Det blir også gitt en beskrivelse av hva som kjennetegner uførepensjonistene som har en tilknytning til arbeidslivet, hvilke næringer de jobber i, og sykefraværet for gruppen. Avslutningsvis ser vi på hvilket ubrukt arbeidskraftspotensial uførepensjonistene representerer. Ved hjelp av data fra Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelse (AKU), presenteres tall over uførepensjonistenes ønske om å jobbe.

UTVIKLINGEN PÅ UFØREOMRÅDET I PERIODEN 2001–2009

Målgruppen for uføreytelser er de som har fått inntektsevnen langvarig nedsatt som følge av sykdom, skade eller lyte. Som foreslått i Sandmanutvalgets innstilling, ble uførepensjon 1. januar 2004 delt i en tidsbegrenset ytelse (tidsbegrenset uførestønad) og en varig ytelse (uførepensjon). Motivasjonen var både å bidra til en holdningsendring i forhold til uførepensjon, og ved hjelp av økt oppfølging fra trygdetaten å øke mulighetene for trygdemottakere til å komme tilbake i arbeidslivet. Dette har i liten grad påvirket hvor mange som mottar uføreytelser, eller andelen som går over fra uføreytelse til jobb.

Vilkår for uføreytelser

De fleste stønadsforløpene som følger av helsesvikt, starter med sykefravær. Sykemeldte som mottar sykepenger og ikke kommer tilbake i jobb innen ett år, går som regel over på rehabiliterings- eller attføringspenger. Alle disse tre ytelsene defineres som korttidsytelser, hvor målet er at stønadsmottakerne skal returnere til arbeid. Hvis behandlings- og attføringstiltak ikke resulterer i tilbakevending til arbeidslivet, kan det innvilges en uføreytelse. Uføreytelse er en fellesbetegnelse på uførepensjon og tidsbegrenset uførestønad (TU) som ble innført i 2004.

De fem vilkårene som må være oppfylt for å ha rett til en uføreytelse er hjemlet i Folketrygdloven kapittel 12, og omfatter:

- I. Medlemskap i folketrygden de siste tre årene fram til man ble ufør.
- II. Man må være mellom 18 og 67 år.
- III.inntektsevnen må være nedsatt på grunn av langvarig sykdom, skade eller lyte. Det er også et krav at sykdommen, skaden eller lytet er hovedårsaken til den nedsatte inntektsevnen.
- IV. Man må ha gjennomgått hensiktsmessig medisinsk behandling og attføring for å bedre inntektsevnen.
- V. Inntektsevnen må være nedsatt med minst 50 prosent.

Inngangsvilkårene er altså de samme for tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon. I praksis vil det imidlertid bli stilt strengere krav til sykdommens/lidelsens varighet for å kunne få uførepensjon. Ved tildeling av tidsbegrenset uførestønad praktiseres et vilkår om uforhetens varighet på minst 4–5 år regnet fra sykemeldingstidspunktet. For uførepensjon er praksis minst syv års varighet (NOU 2007:4).

Endringen i alderssammensetningen i befolkningen har påvirket antall personer på uføreytelser

Figur 1 viser økningen i antall personer registrert på en uføreytelse. I juni 2001 omfattet gruppen uførepensjonister 282 688 personer. Inkluderer vi tallene for tidsbegrenset uførestønad var tallet økt til 341 425 på samme tidspunkt i 2009, noe som utgjør en vekst på 21 prosent. Målt i forhold til størrelsen på befolkningen i yrkesaktiv alder, har den totale andelen uførepensjonister gått fra 10,2 til 11 prosent.

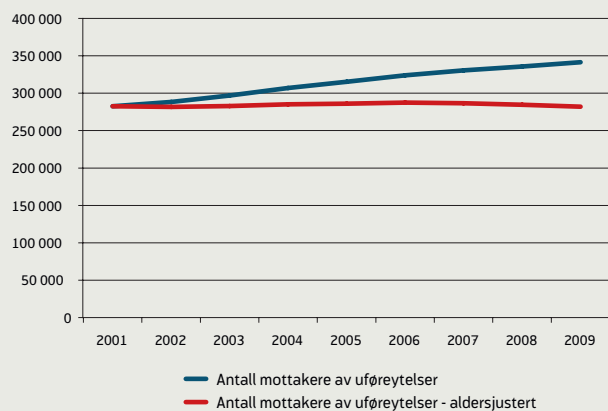
Det er flere strukturelle faktorer som kan ha påvirket utviklingen innenfor dette stønadsområdet siden 2001. Ved tildelingen av tidsbegrenset uførestønad stilles det i praksis ikke like strenge krav til sykdommens/lidelsens varighet som ved tildeling av uførepensjon. Oppsplittingen i en tidsbegrenset og en permanent ytelse har med andre ord ført til at målgruppen for uføreytelser har blitt utvidet, noe som skulle tilsi en økning i antall mottakere. På den annen side har antall ubehandlede uføresaker i NAV økt fra 2006 til 2009, noe som kan ha redusert tilstrømmingen fra attføring og rehabilitering over på en uføreytelse i denne perioden.

En annen viktig forklaring finner vi i endringen i befolkningssammensetningen. De eldste aldersgruppene utgjør nå en større andel av befolkningen. Hovedårsaken er at de store fødselskullene etter andre verdenskrig er blitt eldre. Tar vi hensyn til endringene i aldersstrukturen til befolkningen, blir utviklingen i antall uførepensjonister ikke like entydig. Figur 1 angir også hva antall uførepensjonister ville vært hvis alderssammensetningen i befolkningen hadde forblitt uendret siden 2001. Disse tallene illustrerer hvordan antallet uførepensjonister påvirkes av at befolkningssammensetningen endres med hensyn på alder. Antall registrerte uførepensjonister i juni 2001 var 286 688 personer. Aldersjusterer¹ vi tallene for juni 2009, finner vi at 283 891 personer ville vært registrert på enten tidsbegrenset uførestønad eller uførepensjon på samme tidspunkt i 2009. Det vil med andre ord si at om befolkningssammensetningen hadde holdt seg uendret i perioden, ville det totale antallet personer på uføreytelser gått ned med rundt 2 800 personer.

¹ De aldersjusterte tallene over antall personer som mottar uførestønad ($a_{i,t}=2001-2009$) er fremkommet ved å beregne uføreraten for hver enkelt ett-årig aldersgruppe i juni hvert år fra 2001 til 2009 ($\sum_{i=16}^{66} \frac{UP_i}{Bef_i}, t=2001-2009$)

Disse uføreratene er multiplisert med antall personer i de samme aldersgruppene i juni 2001. Dette gir: ($a_i = \sum_{i=16}^{66} \frac{UP_i}{Bef_i} * Bef_{2001}^i$), $t=2001-2009$.

Figur 1:
Antall personer som mottar uføreytelse.
Juni 2001 – juni 2009.

KILDE: NAV

Uføreraten øker i de yngste aldersgruppene, men har gått ned blant de eldre

Selv om uføreratene i gjennomsnitt har vært tilnærmet uendret fra 2001 til 2009 på landsbasis, er det til dels store forskjeller blant de yngre aldersgruppene og de eldre når det gjelder utviklingen i uførepensjonering. Bryter vi ned tallene på alder finner vi at andelen personer under 39 år som mottar uføreytelse, har økt med 17 prosent siden 2009. Årsakene til denne utviklingen er sammensatt. Brage og Thune (2008 og 2009) påviser at den observerte økningen i uføreytelser blant de unge har vært særlig fremtredende for personer med psykiske sykdommer. I rapporten "Hvorfor blir flere unge uføre?" (Econ 2009) knyttes dette blant annet opp mot endringer i krav i arbeidslivet, utviklingen i regelverk når det gjelder attføring og rehabilitering, innføringen av tidsbegrenset uførestønad, samt diagnostiseringen av unge med adferds- og personlighetsforstyrrelser. Økningen i andelen unge personer som går over på uførepensjon er bekymringsfull. Konsekvensene for personer som allerede i ung alder blir uføre, er at de tilbringer en stor del av sitt voksne liv utenfor arbeidslivet. Dette gir økonomiske begrensninger for den enkelte, noe som igjen vil påvirke levekårene for de det gjelder (se Sæther 2009).

For de over 55 år viser beregningen en nedgang i uførefrekvensen i perioden. Andelen i denne aldersgruppen som mottok uførepensjon, har sunket med i underkant av 4 prosent fra 2001 til 2009. Dette samsvarer med andre analyser som viser at flere står lengre i jobb nå enn tidligere (Bråthen 2007). Det at de eldste tilknytning til arbeidslivet er blitt styrket de siste årene, har også påvirket uførefrekvensen for denne gruppen.

Få med uføreytelse kommer tilbake i arbeid

Statistikk og analyser som belyser hva som skjer med personer som slutter å motta uføreytelser, viser at få av disse kommer over i arbeid. NAVs statistikk over hva som var årsaken til avgangen fra uførepensjon, angir at hele 93 prosent av de 21 715 personene som sluttet å motta denne ytelsen i 2008 enten gikk over på en annen ytelse (i hovedsak alderspensjon) eller var døde. Denne andelen har vært tilnærmet uendret siden 2001. Noe av årsaken til dette kan ha sin bakgrunn i todelingen av uførepensjon i en tidsbegrenset og en permanent ytelse, noe som førte til at personer som hadde en større sannsynlighet for tilbakevending i arbeidslivet fikk tidsbegrenset uførestønad. Bragstad (2009) viser imidlertid at også andelen av de med en tidsbegrenset ytelse som faktisk kom tilbake i arbeid, var relativt liten. Etter fire år var 30 prosent av de som fikk innvilget tidsbegrenset uførestønad i 2004 over på varig uførepensjon, mens 60 prosent enten mottok ytelsen fremdeles eller mottok en annen form for inntektssikring.

KOMBINASJON AV UFØREYTELSER OG ARBEID

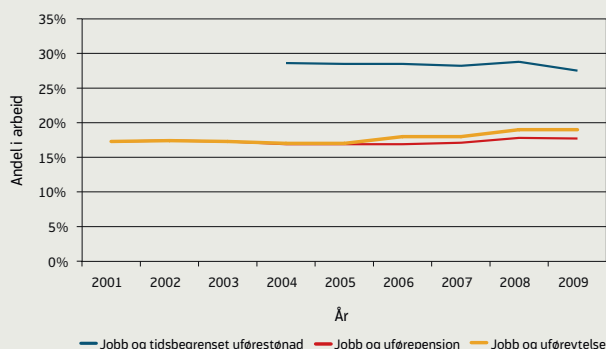
Arbeidet med IA-avtalens målsetting om å få flere personer med redusert funksjonsevne over i jobb har foreløpig ikke ført til en nedgang i antall uførepensjonister, selv når vi ser utviklingen i sammenheng med endringen i alderssammensetningen i befolkningen. Tiltakene som har blitt iverksatt har heller ikke gitt nevneverdige utslag når det gjelder overgangen fra uføreytelser tilbake til arbeid. For å gi et fullstendig bilde av om tilknytningen til arbeidslivet har endret seg for de som mottar uføreytelser, er det også nødvendig å belyse om det har vært endringer i andelen som kombinerer uførepensjon med en jobb.

Ved hjelp av administrative data gis det i dette avsnittet en beskrivende analyse av hvor utbredt det er å arbeide ved siden av uføreytelsen, hva som kjennetegner de som kombinerer uførepensjon med jobb, hvilke næringer de har et ansettelsesforhold i, og sykefraværet sammenlignet med befolkningen som helhet. Analysen, som både vil omfatte personer på gradert og full ytelse, viser også utviklingen i IA-perioden når det gjelder i hvilken grad uførepensjon kombineres med arbeid.

Andelen som kombinerer uføreytelse og jobb har økt siden 2001

I juni 2009 var 18 prosent av de som mottok uførepensjon også registrert med et aktivt arbeidsforhold i arbeidstakerregisteret. Denne andelen har holdt seg konstant siden 2001. Tilsvarende andel for personer på tidsbegrenset uførestønad var 28 prosent. Også denne andelen har vært uen-

Figur 2:
Andelen mottakere av uføreytelser som kombinerer ytelse og arbeid. Juni 2000–juni 2009.

KILDE: NAV

Regelverk for å kombinere uføreytelser og arbeid

Det er full anledning til å kombinere arbeid med en uføreytelse. Ytelsen kan graderes i forhold til tapt arbeids- og inntektsevne. Ved fastsettelse av uføregraden sammenliknes inntektsmulighetene i ethvert arbeid som stønadsmottaker kan utføre, med de inntektsmulighetene som stønadsmottaker hadde før uførheten oppsto. Når det er gått ett år siden ytelsen ble innvilget eller uføregraden ble forhøyet, kan en stønadsmottaker ha en årlig pensjonsgivende inntekt (friinntekt) på inntil folketrygdens grunnbeløp (1 G), uten at uføregraden skal revurderes. Det vil med andre ord si at hvis man mottar full tidsbegrenset uførestønad eller uførepensjon, kan dette kombineres med arbeid med en årlig inntekt på inntil 72 881, uten at dette påvirker størrelsen på uføreytelsen. En person med gradert ytelse kan ha en pensjonsgivende inntekt på opptil grunnbeløpet i tillegg til den inntekten som ble forutsatt ut fra restinntektsevnen. Ved en eventuell opptrapping av arbeidsinnsatsen kan uføregraden reduseres ned til 20 prosent.

Uførepensjonister har også en såkalt hvilende pensjonsrett (frysordningen). Dette gir mulighet til å prøve seg i arbeid i inntil fem år. Dersom arbeidsforsøket mislykkes kan pensjonisten få tilbake sin tidligere pensjon uten at uføresaken skal behandles på nytt. Fra 1. januar 2009 ble perioden med hvilende pensjonsrett for uførepensjonister utvidet ved at man etter fem år kan søke forlengelse i nye fem år. Hvis man er fylt 60 år når arbeidsforsøket starter, gjelder retten fram til fylte 67 år. På grunn av mangelfulle data er utviklingen innenfor frysordningen ikke inkludert i denne analysen.

dret fra ytelsen ble innført i 2004. Ser vi på personer med tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon som en samlet gruppe, har andelen som kombinerer jobb og en uføreytelse økt fra 17 til 19 prosent i perioden. Noe av årsaken til denne økningen kan knyttes til at kriteriene for å få innvilget tidsbegrenset uførestønad ikke er fullt så strenge som for uførepensjon. Som før nevnt fører dette til at sammensetningen av hele gruppen på uføreytelser er blitt endret siden 2004, ved at enkelte som tidligere ikke ville ha oppfylt kriteriene for en permanent uførepensjon, nå kan motta en midlertidig ytelse. Dette er personer som kan tenkes å ha bedre utsikter for tilbakevending til arbeidslivet.

Kvinnene har i større grad jobb ved siden av uføreytelsen enn menn

I tabell 1 angis andelen som kombinerer jobb med tidsbegrenset uførestønad eller uførepensjon, fordelt på kjønn og alder. Tabellen viser at andelen kvinner som er registrert med et aktivt ansettelsesforhold i Arbeidstaker-

Datagrunnlag

Informasjon om arbeidsforholdene til mottakerne av tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon er innhentet fra Arbeidstaker- arbeidsgiverregisteret (AA-registeret). AA-registeret er knyttet til administreringen av sykelønnsordningen for lønnskakere. Alle arbeidsgivere er pliktige til å melde seg inn i Arbeidsgiverdelen av registeret. Bedriftene er også pliktig å sende meldinger til registeret når ansatte begynner og slutter. Disse meldingene skal sendes innen utløpet av den påfølgende uken etter arbeidsforholdets start/opphevet. Arbeidsforhold med minst fire timers gjennomsnittlig arbeidstid per uke skal registreres. Det er videre et kriterium at arbeidsforholdet skal vare i mer enn seks dager. Personer med midlertidig fravær på mer enn 14 dager skal med unntak for ferie, arbeidstidsordning og sykefravær, meldes ut av registeret. Forsinkede og manglende meldinger til registeret utgjør to av de viktigste kvalitetsproblemene.

Analysen av uførepensjonisters ønske om arbeid er basert på data fra Statistisk sentralbyrås arbeidskraftsundersøkelse (AKU). AKU dekker alle personer i alderen 15–74 år registrert bosatt i Norge. Selve data-innsamlingen er basert på telefonintervju av et representativt utvalg. På grunnlag av adresseregisteret blir det trukket ut et tilfeldig antall familieenheter bestående av til sammen 24 000 personer (per kvartal) i den aktuelle aldersgruppa. Hvert familiemedlem i denne alderen intervjues om sin tilknytning til arbeidsmarkedet i en nærmere spesifisert referanseuke.

registeret ved siden av en midlertidig eller permanent ytelse, er høyere enn andelen blant menn. 20 prosent av kvinnene kombinerte jobb og uførepensjon i juni 2009. Tilsvarende andel for mennene var 15 prosent. Også for gruppen som mottar tidsbegrenset uførestønad er yrkesaktiviteten høyere blant kvinner. En av tre kombinerte denne midlertidige ytelsen med arbeid, mens andelen blant menn var en av fem. Disse tallene samsvarer for øvrig med at en større andel kvinner enn menn har en gradert ytelse (hhv 24 % og 15 %).

Bryter vil tallene ned på alder finner vi at det er stønadsmottakere i alderen 40 til 54 år som har størst grad av tilknytning til arbeidslivet, mens de under 40 år har den laveste andelen i arbeid.

Tabell 1.
Personer på tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon, og andelen som kombinerer ytelse og arbeid etter kjønn og alder. Juni 2009.

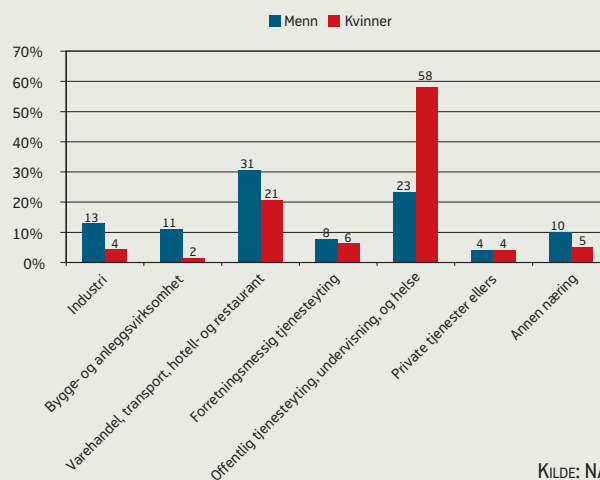
	I alt	Tidsbegrenset uførestønad	Uførepensjon
Antall mottakere av uførestønad	341 425	46 582	294 843
Andel som kombinerer ytelse og arbeid i alt	19 %	27 %	18 %
Kjønn			
Menn	16 %	22 %	15 %
Kvinner	22 %	30 %	20 %
Alder			
18–39	15 %	18 %	14 %
40–54	23 %	30 %	21 %
55–67	18 %	37 %	17 %

KILDE: NAV

Ser vi på næringsmønsteret for kvinner som har en jobb ved siden av uføreytelsen, og da enten tidsbegrenset uførestønad eller uførepensjon, er nærmere tre av fem i et ansettelsesforhold innenfor offentlig tjenesteyting, undervisning eller i helsevesenet. Mannlige mottakere som også er i jobb, fordeler seg noe jevnere mellom næringene. En av tre har arbeid i varehandel, transport, samt hotell- og restaurantvirksomhet. I tillegg jobber en fjerdedel i industri eller bygg og anlegg, samt en fjerdedel i offentlig tjenesteyting, undervisning eller i helsevesenet. Forskjellene mellom menn og kvinner når det gjelder

hvilken næring de som kombinerer jobb og uføreytelser er ansatt i, finner vi til en viss grad også blant andre sysselsatte. Tilknytningen til næringer i offentlig sektor er imidlertid sterkere både for kvinner og menn med en uføreytelse enn hva som er tilfelle for resten av arbeidstakerne.

Figur 3:
Personer som kombinerer uføreytelse og arbeid etter kjønn og næring. Juni 2009.

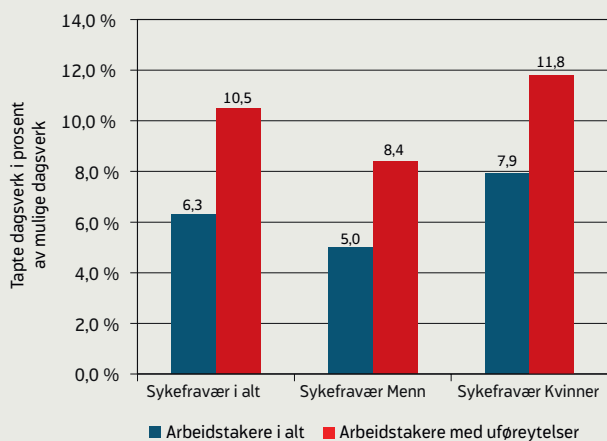
KILDE: NAV

Høyere sykefravær blant de som kombinerer uføreytelse og jobb

Det legemeldte sykefraværet blant personer som kombinerer jobb og uførestønad er høyere sammenlignet med den yrkesaktive befolkningen i alt. Tall for andre kvartal 2009 viste at tapte dagsverk utgjorde 6,3 prosent av mulige dagsverk for alle arbeidstakere. De arbeidstakerne som mottok tidsbegrenset uførestønad eller uførepensjon hadde en sykefraværspersent på 10,5 prosent. Sykefraværet er høyere for kvinner enn for menn, både blant de som mottar en uføreytelse og blant arbeidstakerne generelt. Med tanke på diskusjonen om hvorvidt inkludering av personer med redusert arbeidsevne påvirker sykefraværstallene, indikerer disse tallene at hvis en større andel av målgruppen for delmål to i intensjonsavtalen deltar i arbeidslivet, vil det totale sykefraværet øke.

Det er imidlertid to momenter det er viktig å ta med i betraktningen. For det første er aldersfordelingen blant de uføre i arbeid noe forskjellig fra arbeidsstokken som helhet. Gruppen har en større andel eldre, som i snitt har et noe høyere sykefravær enn de yngre aldersgruppene. I tillegg er det verdt å merke seg at det totale sykefraværet påvirkes svært lite av at de som kombinerer jobb og uføreytelser har et høyere sykefravær enn gjennomsnittet. Hvis vi fjerner denne gruppen fra statistikken vil sykefraværs-

Figur 4:
Tapte dagsverk på grunn av legemeldt sykefravær for arbeidstakere 16–69 år, i prosent av avtalte dagsverk, etter kjønn. 2. kvartal 2009.

KILDE: NAV

prosenten kun reduseres fra 6,3 til 6,2 prosent. Årsaken er at dette kun dreier seg om omlag 65 000 personer, hvor en stor del jobber deltid.

ØNSKE OM ARBEID BLANT MOTTAKERE AV UFØREYTELSER

Den 24. februar i år ble Regjeringen og partene i arbeidslivet enig om å fortsette IA-samarbeidet. I den nye avtalen videreføres de tre delmålene fra den opprinnelige IA-avtalen. De konkrete målene for arbeidet med å få flere personer med nedsatt arbeidsevne over i arbeid, har i stor grad vært knyttet opp mot personer som i dag får attføring, rehabiliteringspenger eller tidsbegrenset uførestønad, det vil si de som vil motta arbeidsavklaringspenger (AAP) fra og med 1. mars 2010. Ved å gi denne gruppen større muligheter for å komme i jobb, vil man samtidig påvirke tilgangen av personer på permanent uførepensjon. Som vi har sett av denne analysen har en andel av uførepensjonistene også en tilknytning til arbeidslivet, ved at de jobber ved siden av å motta en ytelse, noe som også har vært en uttalt målsetting for IA-arbeidet rettet mot denne målgruppen.

Arbeidsevnen blant uførepensjonistene varierer. For å kunne sette konkrete mål, både når det gjelder antall uførepensjonister, overgang fra ytelse til arbeid, og i hvilken grad personer kombinerer arbeid og uføreytelser, må man kartlegge hvilket arbeidskraftspotensiale de uføre utgjør.

Avslutningsvis presenteres derfor tall som beskriver

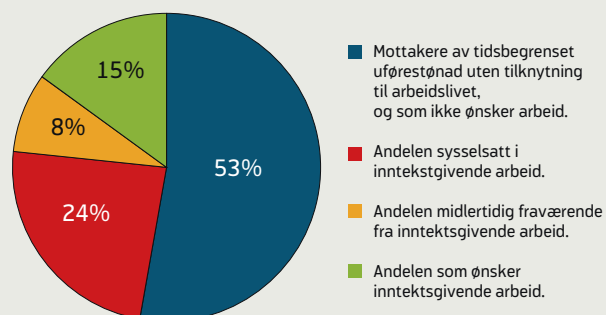
uførepensjonistenes ønske om å jobbe. For å belyse dette benyttes en kombinasjon av data fra registeret over personer på uførepensjon og Arbeidskraftundersøkelsen (AKU). I den ordinære spørresekvensen i AKU blir personer som ikke er sysselsatt spurt om de ønsker arbeid eller ikke. Ved å benytte opplysningene oppgitt i AKU, vil vi si noe om nettopp arbeidskraftspotensialet blant gruppene på tidsbegrenset uførestønad og uførepensjon.

Halvparten av de som mottar tidsbegrenset uførestønad verken har eller ønsker inntektsgivende arbeid

Tidsbegrenset uførestønad skal gis dersom det er en viss sannsynlighet for at søker kan komme i arbeid etter noen tid. Analyser av hvordan ordningen har fungert, viser mangler i oppfølgingen fra NAV (Riksrevisjonen 2008), og også at mange brukere likestiller stønaden med varig uførepensjon (Olsen 2006). Det er derfor knyttet usikkerhet til hvor motivert denne gruppen er, og hvilket arbeidskraftspotensiale de representerer.

Når det gjelder tidsbegrenset uførestønad viser tallene fra AKU at en tredjedel av stønadsmottakerne oppgir at de enten er sysselsatt med inntektsgivende arbeid eller midlertidig fraværende fra slikt arbeid. 15 prosent oppgir at de ikke er i jobb, men ønsker arbeid. Over halvparten av mottakerne av denne stønaden, som i utgangspunktet skulle ha utsikter til å komme ut i arbeidslivet igjen, ønsker altså ikke dette. Det kan tyde på at arbeidskraftspotensialet i denne gruppen er noe lavere enn man skulle forvente i forhold til intensjonene med stønaden.

Figur 5:
Mottakere av tidsbegrenset uførestønad som deltok i AKU 2. kvartal 2009, etter om de var i arbeid eller ønsket arbeid.

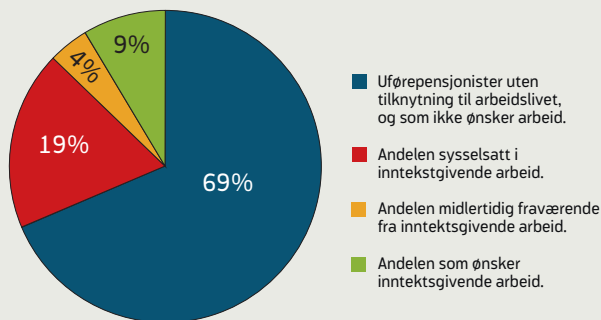
KILDE: STATISTISK SENTRALBYRÅ

Blant de som mottar uførepensjon oppgir en av tre at de har arbeidsforhold eller ønsker arbeid

Figur 6 viser hva personer som både var registrert som mottakere av permanent uførepensjon 2. kvartal 2009 og som besvarte AKU på samme tidspunkt, oppga når det gjaldt tilknytning til arbeidslivet og ønske om arbeid. 19 prosent svarte at de var i et inntektsgivende arbeid, mens 5 prosent var midlertidig fraværende fra jobb. 9 prosent oppga at de ikke hadde jobb, men ønsket arbeid. Omregnet i antall personer vil dette si at omlag 24 000 uførepensjonister som ikke hadde en tilknytning til arbeidslivet per 2. kvartal 2009, ønsket arbeid. De resterende to tredjedelene av uførepensjonistene hverken var i arbeid, eller ønsket å komme i arbeid.

Summerer vi tallene for personer på tidsbegrenset uførestønad eller uførepensjon som per juni 2009 ikke hadde inntektsgivende arbeid, finner vi at omlag 32 000 mottakere av uføreytelser ønsket å komme i jobb.

Figur 6:
Mottakere av uførepensjon som deltok i AKU 2. kvartal 2009, etter om de var i arbeid eller ønsket arbeid.

KILDE: STATISTISK SENTRALBYRÅ

REFERANSER

Brage, Søren og Ola Thune (2008): *Medisinske årsaker til uføreytelser blant unge 1977–2006*, Arbeid og velferd 3/2008. Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Brage, Søren og Ola Thune (2009): *Medisinske årsaker til uførhet i alderen 25–39 år*, Arbeid og velferd 1/2009. Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Bragstad, Torunn (2009): *Tidsbegrenset uførestønad – evaluering fire år etter*, NAV-rapport nr.3-2009. Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

Bråthen, Magne (2007): *Seniorennes tilknytning til arbeidsmarkedet styrkes*, Arbeid og velferd 4/2007. Oslo: Arbeids- og velferdsdirektoratet.

ECON (2009): *Hvorfor blir det flere unge uføre?* Rapport 2009-117.

NOU 2000:27 Sykefravær og uførepensjonering. Et inkluderende arbeidsliv.

NOU 2007:4 *Ny uførestønad og alderspensjon til uføre.*

Olsen, Torunn S., Nina Jentoft og Gro Kvåle (2006): *Tid er ikke alt. Evaluering av regelverksendringen i rehabiliteringspengeordningen*. FoU rapport nr. 4/2006, Agderforskning.

Ose, Solver Osborg et al. (2009): *Evaluering av IA-avtalen (2001-2009)*. SINTEF.

Riksrevisjonen (2008): *Riksrevisjonens rapport om den årlige revisjon og kontroll for budsjettåret 2007*. Dokument nr. 1.

Sæther, Jan-Petter (2009): *Unge uføres levekår*, Rapporter 2009/35. Statistikk sentralbyrå.